

Zuzana Poláková
LÁZNĚ KYSELKA

OBSAH:

Úvod	str. 01
K historii místa	str. 02
Vrch Bučina 582 m	str. 03
Co přineslo 20. století lázním Kyselka	str. 06
Počátky postupného zániku 1989 – 1999	str. 07
Devastace a zánik lázní ve 21. století zatím pokračuje	str. 08
Dovětek Asociace sdružení pro ochranu a rozvoj kulturního dědictví	str. 10

*

ÚVOD

Šemnický úvoz na Karlovarsku, v horním Poohří. Přesněji obec Dubina, dříve Passengrün, tam kde se dublinský potok vlévá do Ohře, nad ním se zvedá výrazný vrch Bučina, za ním Andělská hora s hradem Engelsburg, možná starším než je uváděno – konec 14.století. Vždyť území patřilo od 12. století mocnému rodu Hradišiců, později si říkali páni z Rýzmburka. Někde pod hradem u vodního soutoku stával opevněný dvorec, který ve 40 – tých letech 13. století daroval spolu s celým Šemnickým úvozem do majetku Oseckého kláštera cisterciákům komorník krále Václava I, Bohuslav z Rýzmburka. Území bohaté na přírodní, léčivé prameny, po staletí kultivované zaznamenalo v 19. století postupný vzestup až k vrcholu slávy spojené se jménem Mattoni. Dnes je cíleně devastováno, ponecháno zkáze.

Podívejte se, prosím, pozorně (viz fotogalerie) na zanikající kulturní památku, na honosnou vilu Jindřicha Mattoniho, honosnou budovu Ottova pramene, pod níž spadaly přírodně upravené kaskádovité vodopády kolem jedné z lázeňských cest, aby jste se dostaly k té hlavní, kde stojí ještě dnes devastované ubytovací hotýlky lázní Kyselka. Jaký vhodný termín použít pro záchranu – konzervace? Restauraování? Asi replika. Jenomže tady není zájem. Tady se v nových halách stáčí miliony hektolitrů vody s heslem: „*Kde to žije, tam je Mattoni*“ zářný příklad bohatství, které ničí vše, co nám naši předkové zanechali. Máme si zvykat, že to, co není majitelům dovoleno v jejich krajině, mohou páchat bezostyšně u nás?

*

K HISTORII MÍSTA

Lázně Kyselka leží v západních Čechách na území, které patřilo k Šemnickému újezdu. Místo, které ve středověku patřilo k majetku mocného rodu Hrabišiců, později psaného páni z Rýzmburka. S tímto rodem je úzce svázán vznik Oseckého kláštera cisterciáků.

OSEK – založil 1198/9 Slavek magnus (1188 – 1226), komorník krále Přemysla Otakara I.

První cisterciáci sem přišli z Waldssasenu (založen 1133) a úzké vztahy mezi Osekem a Waldssasy trvají přes celý středověk. Představují zastávku cisterciáckých prelátů do generální kapituly v Citeux. Tyto časté cesty vedly přes osecký majetek na Karlovarsku - Šemnický újezd, kraj s údolím kolem toku řeky Ohře.

Věta, která srovnává rozdíl dvou církevních řádů benediktýnů a cisterciáků: „*Bernard valles, Benediktus ambat*“ – *Bernard miloval údolí, Benedikt hory* – zdůvodňuje, proč poloha tohoto místa se dostala do majetku oseckého kláštera. Zůstává v jejich vlastnictví dlouho a klášter toto území nemění za bližší državy. Proč? Řád měl v preambuli přijímání darů = nekultivovanou půdu, kterou vlastním přičiněním měl zvelebit, zúročit, a založit dvory = GRAN-GIE od latinského grangium sýpka. V případě příchodu cisterciáků do Oseka toto neplatilo, dostali půdu z větší části obdělanou.

Rod fundátorů, Hrabišiců (pánů z Rýzmburka) měl motivaci: každý velmož, který patřil k významnému rodu a byl v blízkosti panovníka, potřeboval svůj majetek okázale prezentovat. K tomu neodmyslitelně patřila fundace. Možnost stát se zakladatelem, v tomto případě řádu cisterciáků, patřilo k dobovým zvyklostem. Jistě, toto propojení přinášelo prospěch na více stranách a politika té doby bez církve nebyla možná ani ve státním, natož v evropském měřítku.

Také ekonomika patřila k stěžejním pilířům řádu cisterciáků „*Ora et labora*“ – je sice převzato od benediktýnů, ale v jejich konání bylo naplněno v plné šíři.

Práce duchovní a práce fyzická byla každodenním pravidelným rytmem, který dal základ ku prospěchu tohoto ekonomického modelu.

Šemnický újezd, údolí řeky Ohře, asi 11 km vzdálené místo od Karlových Varů, má své kořeny v kulturní krajině, kultivované od 12. století mocným rodem z blízkosti panovníka, jehož vzdělaní členové byli opaty kláštera v Oseku, jeden z nich (Slávek III. 1231 – 1249) i biskupem pruským.

Dubina, ves kterou projíždíme z Karlových Varů k lázním Kyselka, byla zastávkou při cestě ke klášteru v Oseku, přes Waldssasy do Citeux. Můžeme se oprávněně domnívat, že právě zde mohl být opevněný dvorec, nebo i tvrz. Nejen pro zastávku pocestných, ostatně základy tvrzišť jsou i v Nové Kyselce a Velichově. Zde se zcela určitě ocitáme v západních Čechách na půdě éry vrcholného feudalismu, v pevných základech Českého státu, v éře přeměn společnosti, ekonomiky a životního stylu. Všimněme si pojmů: **přeměna společnosti, ekonomika, životní styl...** pojmy pro prostředí, které jako by se nám vrátilo po stoletích zpět.

Vzdělanost, kultura a práce zde po staletí utvářela rovnováhu. Statky, které leží na cestě ke klášteru v údolí s prameny. Už tehdy asi věděli, že jsou léčivé.

Je málo dochovaných zpráv, chybí zpracování historie místa. Bude třeba věnovat hodně úsilí při hledání v cizích archivech, protože podstatná část historických pramenů shořela při požáru roku 1811, který zachvátil kysibelský panský archiv.

*

VRCH BUČINA 582 M

První písemná zmínka o pramenech tryskajících ze země se váže k datu 1522. Byly nepochybně známé už i dříve. O užívání a léčebných účincích píše ve svém pojednání doktor Václav Payer (1488-1537):

„V blízkosti Karlových Varů ležící kyselky vrchu Bučina rozmnožují skvělou pověst zřídels karlovarských a činí jejich užívání příjemnější a léčivější. Vydatně pomáhají při léčbě nečistých šťáv v těle, střevních potížích a akutních nemocech.“

(II. vydání z roku 1614)

V 16. a 17. století jsou léčivé prameny kyselky v širším povědomí. Zmiňují ji i další lékaři:

- roku 1571 Fabian Sommer
- 1614 a 1618 lékař z Horního Slavkova dr. Michael Reudenius
- 1617 ji jiný lékař – Brunner předepisuje k pitné léčbě

To už jsou některé prameny Bukové kyselky vyčištěny, k roku 1614 ohrazeny. Za užívání vody se na panství platilo.

Po celé 17. století (1622, 1653, 1670, 1695) tuto léčivou vodu doporučují lékaři:

- Johan Stephan Strobelberger
- Christian Lange
- Wenceslaus Hüllinger
- Johan Christian Strauss

Roku 1687 povoluje bezplatné užívání kyselky svým poddaným majitel panství hrabě Heřman Jakub Černín.

18. století je už ve znamení prvních analýz pramene. První chemický rozbor provedl roku 1724 dr. Fridrich Hofmann z Halle a doporučil její vývoz slovy:

„ Je s podivem, že se dosud Buková kyselka nevyváží. Vždyť kyselka má vynikající léčebné síly a vyrovná se vodám selterským a zřídlem anconským, ba snad je i předčí. V dobře uzavřených nádobách se hodí k rozesílání.“

I když přes doporučení dalších lékařů v polovině 18. století stoupá věhlas Bukové kyselky, zpochybňuje její vývoz 1768 dr. Zücker – prý vývozem ztrácí účinnost.

Co ho k tomu v té době vedlo, těžko říct, možná to byl první lázeňský lobbying für Bäder Deutschlands.

Konec 18. století je už ve znamení prvního provozu lázeňství v Kyselce. Hrabě Johan Josef Stiebar z Bittenheimu postavil 1792 - 93 u zřídla první výrobnu kameninových džbánek a začal ji vyvážet. 1796 jsou již první filiálky prodeje V Karlových Varech, Praze a Vídni.

Romantismus jako styl přinesl do tohoto místa nový fenomén. Lázeňskou turistiku. Objevování krajinných scenérií. Toto místo si o romantické pohledy do krajiny samo říkalo.

Stačilo pár cest, asi i zastavení s dřevěnými altánky. Hosté z Karlových Varů měli své idylické a tiché výletní místo, kde ze skály vyvěraly prameny. Nejsilnější z nich na severním úbočí vrchu Bučina.

Podstatná doba vývoje malých lázní však přichází těsně po I. čtvrtině 19. století. Při přeměnách 19. a 20. století, tento kraj vzkvétal – dokladem jsou dobové snímky (*Viz fotogalerie*).

Roku 1826 kupuje panství baronka Antonie von Neuberg a její manžel Wilhelm se stává zakladatelem lázní Kyselka (Giesshübl – Puchstein). Během osmi let vznikají první stavby: restaurace, altánek nad pramenem a upravené cesty – promenády pro návštěvníky a roku 1844 jsou postaveny objekty kolonády, lázeňského domu a léčebny.

První kniha o Kyselce vyšla již roku 1846 - do konce 19. století vyšla celkem 13x. Slušná propagace na tehdejší dobu.

Významnou událostí se stala pro idylické lázně návštěva řeckého krále Ottů I, který sem zavítal 23. 8. 1852. Na jeho počest bylo největší zdejší vřídlo nazvané Ottův pramen. Asi mu zachutnal - do Athén si nechal poslat 450 džbánek této kysibelské léčivé vody! Skladatel a dirigent z Karlových Varů Josef Labitzky zkomponoval k této události čtverylku s názvem „Vzpomínka na Kyselku“.

Věhlas malých lázní se šíří. Dr. Gustav Hauk z Berlína roku 1858 napsal:

“Nedávno byly u této kyselky zřízeny lázně. Pobyt v nich bude dnešním lidem připadat snad až příliš idylický.“

Největší rozvoj nastává však v 60tých letech, kdy si roku 1867 pronajímá od hraběte z Neubergeru vývoz a prodej Ottova pramene Heinrich Mattoni (1830 -1910). Mattoni nezapře obchodní zdatnosti i vynikající schopnosti pro řízenou reklamu. Zamiloval si zdejší romantické údolí a rozpoznal jeho klady. Pravděpodobně k tomu nemalou měrou přispěl jeho starší přítel, vynikající balneolog, největší lékařská kapacita své doby Dr. Josef Löschner (1810 - 1888). Ten byl zároveň největším propagátorem Kyselky a zdá se, že to byl právě on, kdo Jindřichu Mattonimu vnuknul myšlenku, aby zdejší panství koupil od hraběte Černína.

Možná že i barokní plastika sv. Bernarda, umístěná ve stráni nad Zítkovou kolonádou v Karlových Varech, sehrála svou roli. Dnes se sice ztrácí v náletové zeleni, ale v II. polovině 19. století byla jistě viditelná, cesta k ní přístupná a světce vzpomínali kolemjdoucí se světlem a kvítím. Kdo sem umístil sochu zakladatele cisterciáckého řádu? Mlýnská kolonáda pod ní se začala stavět až v letech 1869 – 1882. To už 3 roky před jejím započítím Jindřich Mattoni vydělal své první peníze na prodeji vody z karlovarských pramenů. Možná si přes Bernarda z Clairvaux uvědomil, že blízký Šemnický úvoz má také léčivé prameny se vztahem k cisterciákům.

Jindřich Mattoni ovládal nesporně základy ekonomiky. Vydělal tolik, že si od hraběte Černína z Chudenic mohl koupit 22. 2. 1870 celé panství Giesshübel i s přílehlými lesy. Tímto rokem 1870 začíná i nový vývoz kyselky ve skleněných láhvích.

Jindřich Mattoni stácel a rozvážel zdejší kyselku pod názvem: **Mattoni Giesshübler**. Bohatí, byl zvolen do čela rakousko-uherských vývozců minerálních vod. Získal titul císařského rady a roku 1889 i titul šlechtický s právem psát se „svobodný pán von Mattoni“. Své bohatství zároveň vracel tam, odkud čerpal: do Lázní Kyselka.

Nové stavby rostou podél řeky Ohře při cestě z Karlových Varů. Je tu nový vodoléčebný ústav, prvním lékařem se stává dr. Krammer. Jindřich Mattoni rozšiřuje lázně v historizujícím pojetí subtilnější architektury, která dobře zapadá do zdejšího lesnatého údolí. Kombinace se dřevem činí zdejší drobné eklektické stavby zvlášť cenné. Charakteristické stavební pojetí vnější architektury nedělá rozdíl mezi provozními budovami (stáčárna, elektrárna, nádraží) s léčebnými domy a penzionky. Volba iluzivního hrázdění, je prvek, který později dobře spojuje konec 19. století s nastupující secesí. Jindřich Mattoni zvelebil zdejší enklávu a k jeho podnikatelské expanzi musíme zdůraznit, že s citem pro lidský rozměr v krajině. A to je hodně! V době průmyslového rozkvětu neměla jeho továrna rozměry, které při ročním obratu vývozu v poslední čtvrtině století k roku 1901 mohla mít! Ne, Mattoni dodržel citlivě rovnováhu architektury s krajinou. V tomto směru ho můžeme považovat i za urbanistu tohoto kraje.

Zvolil styl, který i přes nárůst hospodářství, lázeňství ve stavebnictví při růstu obyvatelstva dodržel. Vybudoval i pár honosnějších staveb, mezi ně počítáme:

- Mattoniho vilu, zvanou Zámeček
- Jindřichův dvůr

- kapli sv. Anny
- dostavbu haly Ottova pramene

Ale i přes tyto nákladnější stavby Jindřich Mattoni dodržel styl a rozměr, který odlišoval malé Lázně Kyselka od honosného historismu Karlových Varů. V těch se projevoval naopak vliv Vídně s architektury firmy Fellner a Helmer.

U lázní Kyselka převládají vlivy německé (bavorské a italské horské architektury), nejen ve vztahu k složení obyvatelstva, ale především k rázu chráněného, lesnatého údolí při toku řeky Ohře. Je dobré na tomto místě citovat z propagačního materiálu Woerlova průvodce Mattoniho lázněmi Kyselkou z roku 1893:

„Vskutku, kdo spatří tuto krásnou lesnatou krajinu, kdo se opájí zdejší přírodou, nemusí být přírodovědcem či geologem. I laikovi nabízí tento vulkanismem formovaný kout skvělé zážitky a dojmy. Okouzlen krásnou polohou lázní s jejich útulnými vilami, obchody a lázeňskými domy asi zvolá: „Ó světe, jak jsi krásný!“

Tato krajina dává ještě stále dodnes dobré předpoklady k prostředí bez prachu, výfuků nákladních vozů. Chce to jen dobrou vůli a kulturní chování těch, co dnešní závod vlastní. Převzali nejen byznys, ale i odkaz zakladatele. Jindřich Mattoni zdejší kraj zvelebil, vystavěl železnici pro vývoz minerálky, oddělil obchod od lázní. Nenarušil pohodu a léčebný klid, nezničil ráz lesnatého údolí. Choval se jako zodpovědný hospodář a byl si jistě dobře vědom, že Lázně Kyselka nemohou konkurovat velkým lázním západočeského trojúhelníku. Vydělával hodně. Při jeho podnikatelském začátku r. 1869 bylo za rok vyvezeno 331.449 lahví, kolem r. 1880 3.000.000 a k roku 1901 už 9.000.000 lahví vývozu!

Nepochybně produkce dnešní společnosti se dostává do čísel, kde se nuly za nimi nevejdou do jednoho řádku. Co nám zde tato společnost zanechává? Jak se projevuje její činnost v tomto lesnatém a rádobý klidném údolí? V kraji, kde je rovnováha v čistotě vzduchu, kde je mimořádně příznivé klima bez silné větrnosti a příjemná vlhkost vzduchu dává tomuto místu i v dnešní době punc chráněné oblasti a přírodní rezervace.

Architektura z II. poloviny 19. století by se v této lokalitě měla začlenit do památkové rezervace s mimořádnou ochrannou. Je to architektura jedinečná svou stylovou jednotou, svým geniem loci. V epoše 19. století je dokladem stylu jedné, uzavřené a historicky dané hodnoty. Ještě je zde jeden důvod, proč je třeba chránit tuto architekturu. Ve své technologii použitých materiálů je nejzranitelnější, jako architektura pro historiky mladá, podléhající víc než jiné stavby rychlé zkáze. A to poměrně v krátkém čase. Při návštěvě Lázní Kyselka jsem si tento fakt uvědomila víc než kdy a kde před tím. Nejhorší na tom je, že se zde vnucuje silné podezření chtěného rozpadu. (Viz fotogalerie)

*

CO PŘINESLO 20. STOLETÍ LÁZNÍM KYSELKA

- 1900 – Mattoniho kyselka získala na světové výstavě v Paříži Grad Prix
- 1900 – Rychlá a levná železniční doprava znamenala rekordní zisky
- 1906 – Založení akciové společnosti Heindrich Mattoni AG
- 1907 – 50 let od založení firmy
- 1910 – V květnu zemřel Heindrich Mattoni, podnik převzali synové
- 1914 – V dubnu odhalen pomník Heindricha Mattoniho (mezi Jindřichovým dvorem a Lázeňskou restaurací, autorem je prof. Edmund von Hellmer)
- 1914 -18 I. světová válka, znamená konec „zlatého věku“ nejen Lázní Kyselka, ale i velkých lázní v celém Rakousko-Uhersku.

Vše, co se dochovalo po I. světové válce, už nenašlo novou renesanci. Lázně dál sloužily svému účelu, ale bez větších finančních injekcí, spíše s tradicí a v setrvačnosti.

I přes II. světovou válku až do roku 1945 byl podnik se stáčírnou a expedicí v majetku akciové společnosti „**Heinrich Mattoni AG**“. Po tomto roce byl podnik zestátněn a začleněn do společného závodu karlovarské firmy „**Západočeská zřídla**“. V dobách socialismu zde byla dětská léčebna. Malé pensionky ztrácely svůj půvab, o vnitřním vybavení nemluvě. I přes značné zanedbání zůstávají budovy zachovány a ráz krajiny se nemění. Největší devastaci přináší paradoxně až 90sátá léta 20. století se změnou společnosti. Tam, kde bychom očekávali návrat k hodnotám fungující ekonomiky, k hodnotám kulturní společnosti, tam jsme svědky systémového selhání. Dr. Burachovič píše:

„Je velice politování hodné, že po roce 1989 lázeňská funkce Kyselky v důsledku reorganizace lázeňské organizace Karlovy Vary zcela zanikla“

*

POČÁTKY POSTUPNÉHO ZÁNÍKU 1989 – 1999

Události probíhají až příliš rychle. Tak jako žili Lázně Kyselka vedle Karlových Varů v době největší slávy, svým způsobem s nimi svázaným a přitom samostatným životem, zůstává tato jejich charakteristika pro ně i ve stoletích nastupujících.

Ve stínu Karlových Varů

Celá situace je pro nezasvěcené zamotanější: **prameny – minerální vody jsou privatizovány odděleně od lázní.** To je velmi důležitý bod privatizace pro další vývoj nejen Karlových Varů, ale i pro lázně v Kyselce. Zatímco ve Varech začíná s privatizací čilý stavební ruch a renovace objektů z doby belle epoque, v Kyselce začíná devastace objektů a jejich rabování.

Jak jinak máme dnes nahlížet na likvidaci lázní Kyselka, než jako na záměrně cílenou a plánovanou likvidaci v horizontu několika nejbližších let? Beztrestně dochází i ke značným škodám - v Mattoniho vile jsou bez povolení sejmuty vnitřní omítky i s kompletní bohatou, neo-renesanční výmalbou ukrytou dosud pod novodobým nátěrem, secesní měděná krytina Ottova pavilonu se postupně rozkrádá, ztrácí se i různé artefakty z fasád jednotlivých objektů jako například Mattoniho orli z vrcholů atik, dekorativní hrotnice, vyřezávané sloupky balkonů apod...

„Krátce po privatizaci v roce 1992 byl kompletně zničen firemní archiv, uložený po léta provizorně v budově nádraží. Všechny unikátní archiválie dokumentující historii firmy Mattoni i lázní Kyselka od roku 1873 včetně originálních licencí a listin chránících značku pro prodej Mattonky v Evropě i v zámoří, stavebních plánů stáčírny i lázní byly vyhozeny z oken na velkou hromadu a spáleny. Jen některé se podařilo místními patrioty z ohně zachránit. A to se nepsal rok 1945, kdy zde v pohraničí bylo zničeno ohromné množství cenných archiválií jen kvůli tomu, že byly psány německy. Stalo se tak na konci 20. století.“

Mluvíme o záchranách technických památek, ale dopustíme bourání nádraží, které Mattoni vybuodoval pro expedici minerální vody i zboření lanové dráhy na přepravu láhví k expedici, odstranění stáčírny pramene Josef, dopustíme rozebrání hrázděného objektu nad Alžbětiným pramenem, ale nedohlédneme, aby byl znovu sesazen, jak bylo plánováno.

Interiér kaple sv. Anny v neorománském slohu z roku 1884 uvnitř kdosi opatřil otevřeným ohništěm a přestavěl ho na „čundrácký bungalov“ ..... vše je možné. Je možné koupit celý lázeňský areál za cenu 2.235.000,- Kč. Nikdo se nepozastaví nad faktem, že lázně kupuje instalatér pan Franta z Prahy a po koupi svou instalatérskou činnost nadále provozuje! Poté už stačí znečitelnit mnohačetným přepisem vlastníka, aby se dosáhlo vlastních cílů tj. nechat budovy chátrat, jako nepotřebné. Přeci jde hlavně o nemalé pozemky pod nimi.

Závod „Západočeská zřídla“ se v roce 1989 přeměnil na akciovou společnost „Karlovarské minerální vody“ a dochází k jeho privatizaci.

Jak je možné přihlížet k devastaci Lázní Kyselka a jejích pramenů, když jsou zde známé skutečnosti, které by v jiné společnosti byly klasifikovány jako trestné, viník pojmenován a vydán právu?

*

DEVASTACE A ZÁNİK LÁZNÍ VE 21. STOLETÍ ZATÍM POKRAČUJE

Pro tuto část si vypůjčím slova Mgr. Luboše Zemana z NPÚ:

Tak v březnu roku 2000 proběhne transformace a nová společnost BAD GIESS-HÜBLER TOURISTIK a.s. přichází s novým záměrem vybudovat poblíž obce velký zábavní park typu Disneylandu. V areálu mělo být westernové a čínské městečko, jezera, safari, stavět se měly kopie slavných staveb světa - avignonský a chambordský palác, palác z Blois - to vše v měřítku 1 : 1(!), doplněné sfingou a pyramidou, v centru měl stát velký kostel. Práci zde mělo najít až na 10.000 lidí. Poblíž mělo vyrůst nové městečko pro 20.000 obyvatel. Začal tvrdý lobbying v poslanecké sněmovně. Podstatná část aktivit malého „Las Vegas“ se však měla nacházet na území vojenského výcvikového prostoru Doupov. To by však znamenalo dosti značnou delimitaci pozemků a značně razantní zásah do přírodního prostředí Doupovských hor. A tak se dále jedná, přičemž peníze pro chystanou rekonstrukci Nostalgic City, jak se nyní nazývá „appendix“ starých lázeňských budov u řeky Ohře, jsou údajně již připraveny v amerických bankách.

Ne, ne, to není vtip, ale nevkusný pokus o to, co naše společnost snese a až kam se může dojít! Neuvěřitelně podlehli této megalomanií i někteří poslanci. Příslib pracovních příležitostí pro desetitisíc míst se stal vidinou zisku politických bodů ve volbách. Ano, tento konglomerát nevkusu byl také prosazován na půdě parlamentu. Naštěstí nevyšel. Rozum a cit ostatních poslanců tomu zamezil. Přesto dosáhla tato epizoda megalomanských investorů na počátku 21. století svého: čas. Čas, nečinnosti, který v místě pracoval a stále pracuje proti budovám, postaveným Heinrichem Kašparem Mattonim. Je dokonce odmítán tlak na investory, aby přikročili k záchraně historických budov.

„Všechny pokuty za nečinnost a poškozování cenných památek tak byly ze strany centrálních orgánů rušeny.“

Aby toho nebylo málo, současný majitel si nechává vypracovat na historické objekty statický posudek, který rezolutně žádá provést neodkladnou demolici objektů a okamžitý zákaz vstupu – důvod: současný stav lázeňských budov.

Reakcí vlastníka na současný stav lázní byla žádost o zrušení prohlášení objektů za kulturní památky a povolení jejich demolice. Žádost je podána na MK ČR. V lednu 2006 je sestavena malá komise odborníků z MK, NPÚ ÚP, NPÚ Plzeň i z Karlovarského kraje. Ukazuje se, že v historických budovách jsou již odstraněny podlahy, dveře a další detaily. Je pořízen zápis a zadán nový posudek. Oponentské statické posouzení neshledalo stav objektů takový, který by odůvodňoval jejich plošnou demolici.

Mezitím však dochází i ke značným škodám - v Mattoniho vile jsou bez povolení sejmuty vnitřní omítky i s kompletní bohatou, neorenesanční výmalbou ukrytou dosud pod novodobým nátěrem, secesní měděná krytina Ottova pavilonu se postupně rozkrádá, ztrácí se i různé artefakty z fasád jednotlivých objektů jako například Mattoniho orlí z vrcholů atik, dekorativní hrotnice, vyřezávané sloupky balkónů apod..

„Některé z nich dohledala policie při prodeji za hranicemi – ve Waldsasenu a vrátila je zpět vlastníkovi staveb, který je tam právě před tím nepovoleně vyvezl – aby se poté opět již nenávratně ztratily.“

Zápis z Rady zastupitelů v lázních Kyselce ze dne 11. 10. 2006 uvádí:

„Další, kauzou jsou bývalé lázně. Od jejich privatizace se střídali vlastníci, každý sliboval a nikdo nic v podstatě nedělal. Přibližně ve stejnou dobu, jako jsme my nastupovali do funkcí, objevil se nový majitel s obrovskými plány, které prezentoval na veřejném setkání. Už složení představenstva a.s. vzbuzovalo pochybnosti, jak se později

ukázalo oprávněné. Nový majitel založil novou firmu, na kterou chtěl převést budovy a pozemky, čímž by se vyhnul ostatním pohledávkám. Tomu obec zabránila. S přibývajícím časem narůstaly dluhy a když byly kolem 40 mil.Kč, vyhlásil na sebe konkurz. Lázně byly prodány za 17,5 mil Kč.“

Co má zbýt z této půvabné enklávy? Představu přinášejí slova jednatele společnosti C.T.S. Duo, která objekty odkoupila v dražbě a za kterou stojí italský investor:

„Objekty nelze zachránit!“

Podle Víta Sklenaříka připravuje C.T.S. záchranu lázeňských objektů ve „shodě s památkáři“. Za původními zdmi objektů podél silnice, například Švýcarského nebo Jindřichova dvora, nemají vyrůst repliky původních staveb.

"Vnitřní členění bude jiné, ale objemově budou dostavby stejné,"

dodal Sklenařík v dubnu 2007.

Jak je možné, že po tolika letech zkušeností s rekonstrukcemi historických objektů, poučením chyb z dob normalizace a počátku 90tých let nedokážeme zákoně zamezit dalším zánikům? Proč neplatí po staletí dobře nastavený ekonomický model? Svobodný pán von Mattoni část svého bohatství zároveň vracel tam, odkud čerpal: do Lázní Kyselka.

Opět citace ze zasedání rady zastupitelstva:

„Vlažné vztahy jsou se závodem Mattoni, kde Obec nemá žádné zákonné páky na lepší spolupráci. Pokud nám věnují nějaký sponzorský dar, je to jenom jejich dobrá vůle, daně řádně platí a ty jdou do Prahy na „přerozdělení...“

Motto:

Je nemožné okamžitě a rychle zbohatnout bez toho, abychom neškodili! Nepoškodili místo, krajinu, architekturu v kulturním prostředí, ke kterému bychom se právem měli v Evropě řadit.

Podívejte do položky Fotogalerie na architektonickou zruďnost, kterou Karlovarské minerální vody Mattoni nechaly postavit v tomto malebném údolí, jako novou stáčírnu.

Zuzana Poláková
Akad. mal. a restaurátorka

**

Použité materiály:

„Mattoni a Lázně Kyselka“ autor: PhDr. Stanislav Burachovič

Jediná, publikace, která nebyla veřejně prodejná, mapuje místo, vznik lázní a jeho největší slávu.

„Dějiny cisterciáckého řádu v Čechách 1142 – 1420“ autorka: PhDr. Kateřina Charvátová

„Hrabišici, páni z Rýzmburka“ autor: Tomáš Velímský

„Lázně Kyselka – melancholický sen o zašlé slávě“, autor: Mgr.Lubomír Zeman, Akademický bulletin 1/2002, příspěvek přednesen na kolokviu o devastaci architektury 19. století v AV ČR I. 11. 2001. V roce 2001 L.Z. získal 3. místo PRIX NON PEREANT v kategorii publicistika občanského sdružení Pro Bohemia a Syndikátu novinářů České republiky za soubor článků o Lázních v Kyselce

„Zánik Lázní Kyselka“ autor: Mgr.Lubomír Zeman, časopis Veřejná zpráva 24/2003

***

DOVĚTEK ASOCIACE SDRUŽENÍ PRO OCHRANU A ROZVOJ KULTURNÍHO DĚDICTVÍ

Vzhledem k tomu, jakým způsobem se chová současný vlastník lázní Kyselka firma CTS Duo, kdy budovy jsou v horším stavu, než když je převzala do svého majetku (viz fotogalerie a videospot Mattoni už není), ptá se ASORKD:

NENÍ FIRMA CTS DUO, JEN NASTRČENÝM BÍLÝM KONĚM, KTERÝ MÁ ODVÉST ŠPINAVOU PRÁCI, ABY NAKONEC POZEMKY ZBAVENÉ ZATĚŽUJÍCÍCH PAMÁTKOVÝCH OBJEKTŮ SPADLY LEVNĚ DO KLÍNA KMV MATTONI? COŽPAK BY ODPOVĚDNÝ VLASTNÍK NECHAL 4 ROKY VYTÉKAT OTTŮV PRAMEN DO ZÁKLADŮ PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÉ KOLONÁDY?

ASORKD ZAHÁJÍ KROKY, KTERÉ BY MĚLY VÉST K RYCHLÉ NÁPRAVĚ TOHOTO STAVU. VĚŘÍME, ŽE NÁM VEŘEJNOST BUDE NÁPOMOCNA. BEZ PODPORY LIDÍ, KTERÝM NENÍ LHOŠTEJNÝ STAV KULTURNÍHO DĚDICTVÍ, ZANECHANÉ NÁM NAŠIMI PŘEDKY, KTEŘÍ SE, NA ROZDÍL OD SOUČASNÝCH TAKYPODNIKATELŮ, UMĚLI CHOVAT KULTURNĚ, BYCHOM JEN TĚŽKO NĚCO DOKÁZALI.

Pavel Přemysl Ries
Prezident ASORKD